

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Vita Acephala Auctore anonymo. Ex Ms. Puteolensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

AUCTORE
J. B.

tharingia, diœcesis Tullensis, veneratio S. Mennæ, virginis eximie fidei, ac religionis; quæ, excusa mortis sarcina, evolavit ad gloriam. *Idem ad diem 15 Maji*: Apud Portum suavem, Tullensis diœcesis, translatio S. Mennæ virginis et martyris. *Portum suavem, cujus ecclesia Virgini Matri et S. Mennæ dicata est, cum oppido S. Nicolai ad Murtam fluvium altero circiter a Nancio millari sito, et Portus olim appellato, eoque devotionis ergo peregrinantium frequentia nobili, nominum similitudine falsi Sausayus Arturusque confudisse videntur. Castellanus in Martyrologio Universalis*: Fontaneti (*Fontenoy-le-Châtel*) ad radicem montium Vosagi in Lotharingia, sancta Manna virgo; cujus corpus in ecclesia canonicarum Portus suavis (*Poussay*) prope Mirecurtium honoratur.

de S. Menna
elogia.

27 *Hiscæ denique adjicio, quod parte altera Lillii Gallix sanctæ cap. 5 Virgini nostræ tenuit Rinaldus elogium*: In Campaniam etiam nostram e celo cecidit Manna, a Judaico discrepans epulo, quod illud ros præcessit, illam est secutus, quo ab episcopo Catalaunensi aspersa, omni caruit macula. Sed in eo conveniens, quod suavis et mira fuit, et Manhu de illa dici debuit. Primo enim genere mira fuit, quæ fratres duos Elophium et Eucharium martyres, et sorores quatuor sanctitate illustres habuit, quibus septima non decessit, germanior animo, quam sanguine. Nam spretis, quibus parabatur, nuptiis, præstanti forma puella, ad Catalaunensem accessit episcopum, sacris tum operantem, ut, quam deperibant proci formam, eo absconderet, quod offerebat, velo. Sed abnuente antistite, ne Dactium ejus læderet parentem, tanto audentior, quanto mortali superior, angelus fecit, qui sublatus in auras velum, summo et æterno Pontifici benedicendum obtulit, et Mannæ capiti, spectantibus omnibus, sensim delapsus imposuit. Paucis post hæc diebus, prædives et nobilis adfuit procus, cui ad matrimonium ineundum a Mannæ parentibus dictus fuerat dies, sed Sabbathum, fuit, Manna legi non potuit. Ex eo enim tempore Mannæ perpetuum fuit Sabbathum, quo divinum coluit Numen, et a nemine legi potuit, una excepta morte; a qua in urna (quam Gomor potuit dicere) fuit recondita, anno circiter cccclxxx. Si jam dudum ad Portum suavem, cælestem et terrestrem, navem suam appulit, et in utroque, hinc animo, hinc corpore quiescit, bene usa est velo, et Mannæ congruum adeptæ est locum, cum Portum tenuit suavem.

VITA ACEPHALA

Auctore anonymo.

Ex Ms. Puteolensi.

S. Menna ex
septem

a

b

c

* supple qui

d

* supple
mentionem
facere, aut
quid simile

Inter quas effulsit beata virgo Menna *a*, quæ omnium bonorum digna præconio, velut lucerna in obscuro loco, sic Sanctensi resplenduit pago *b*: cujus quia describere miranda Acta pro posse, propitiante Deo, disponimus, locum nativitatis ipsius necesse est, ut non segniter prætereamus. Pagus igitur Solecisius *c* locus exstitit felicis ejus natalis, adjacens confinio territorii Sanctensis provincie, Mosam fluvium habens pro limite. Mater vero tam præclari germinis vocata est Lieutaudis: quorum alter genitor, in loco nominis ipsius, videlicet Bactii, * dicitur MANSUS. Genitrix denique mausoleum habet in oratorio S. Petri Apostolorum principis, in villa inclita, cui nomen Mons-Romarici *d*. Hi itaque in confinio Solecisi territorii vico, qui prius appellatus MANSIONIS, inelytum tunc temporis habuere fundum et satis egregie habitationis domicilium. Sed quia, ut scriptum est, omnia opera occidunt et aucta senescunt, qui tunc erat opulentus et insignis, nunc factus est locus quasi ad nihilum. Horum itaque specialium parentum * non parum operæ pretium habetur, si non ad anteriora sanctæ Proles gesta festinare. Num quidnam ma-

xima laude non sunt digni, quibus dispositio divinæ D clementiæ talem concedere dignata est gratiam parturiendi? Profecto gratia Spiritus septiformis diffusa est in eis, dum idem specialis numerus in eorum partu est sanctificatus.

2 Septem enim proles sexus utriusque genuerunt, quæ, superna operante clementia, de virtute in virtutem per bona opera insignia scandentes, ad clara cæli palatia conscenderunt. Si quis autem scrupulos eorum nomina nosse desiderat, ita absque ambiguitate teneat. Fuerunt ex ipsis sexus masculini S. Eliphium, S. Eucharium; sexus vero feminini S. Guntrudis, S. Susanna, S. Libaria, S. Oda, et ipsa, de qua loquimur, sancta virgo Menna *e*. Horum primus (ut aiunt) B. Eucharium igne tribulationis examinatus, sicque perbeatus per martyrii palmam roseam adipisci meruit coronam. Cujus germanus frater, agonis suppar effectus, martyrum supernum se adeptum gaudet conventum: uterque autem in episcopo Tullensi propriis templis et titulis insignitus, liquido patet quærentibus *f*. Dei autem famulæ sorores eorum uno ardore atque eodem supernæ patriæ desiderio succensæ, post hujus calamitosæ vitæ tribulationes et ærumnas, quas pro Christo pertulerunt, cum multiplici bonorum actu fructu, consummato fructu * certaminis, ad bravium pervenerunt, atque supradicto episcopo tres earum in Campania, Francia regione, beato fine quieverunt *g*. O vere beati parentes, qui educaverunt tales! et vere felix regio, cui talibus patrocinia conferuntur. Et profecto quorum cur ab invicem talis dissidii disparatio contigerit, sequens narratio manifestabit. Verum quia a tramite arripit expositio in laudem tamen ipsius gloriosæ nativitatis aliquantum digressi sumus, restat, ut jam nunc a diverticulo compendium repetamus: tamen parum quiddam est retrogradandum, ut, quemadmodum a cunis educata sit, notitiæ intimitur fidelium.

3 Felix igitur Menna materni visceribus, naturæ Auctore opificante, profusa jam ipsa corporalis speciei gratia ostendebat, qualis postmodum formositas ipsius animæ futura erat. Quam laudabilis pater, ut erat prosapia et ditionis regie, Calatania civitatis episcopo sanctissimo Memmio direxit, quatenus eam ipse mystico regenerationis fonte abluere atque ex eodem lavacro almifluis manibus ipse vellet suscipere *h*. Quod sanctus pontifex concite executus est, et valde gavisus regii sanguinis Pusiolam creare sibi satagit filiulam. Intuitus vero in eam, divino Spiritu, ut erat miræ contemplationis, præ sagam futuræ sanctitatis indolem diligenter adultam imperat sibi referri post quinque annorum revolutionem. Parentes igitur non secus, ac jussi sunt, faciunt, et sanctissimo patrono dilectum pignus retransmittunt, obsecrantes amicabiliter, ut prona Puellulæ industria bonarum artium imbuetur affluentia. Qui oppido gaudens, in monasterio puellarum Christo diu noctuque famulantium *i* Filiulam tradidit, ut per aliud lustrum sub ferulis litterariæ disciplinæ et castimonie puritate nutretur. Susceptam Dei famulæ dilexerunt unico, et prout talis patiebatur ætas, aluerunt sincere, imbuentes eam sacris litterarum studiis et divina lege, non mediocriter, sed perfecte: quæ in brevi temporis spatio ad tantam scientiæ et sanctitatis evecta est perfectionem, ut ceteræ eam pro insita dulcedine, charitatis affectu sincere sicut germanam diligenter sororem. Nulla namque discendi mora est, ubi Spiritus doctor adest: cor enim, quod resplenduerit, inflammat.

4 Transacto denique lustris curriculo in tali sanctorum studiorum luctamine et palestra, coeperunt parentes, ut natura fert, tenere eam diligenter, de Filia suspirare, propriamque repetere, nec * pontifex aliquam potuit obtendere piam super Filiolæ retentione stropham aut cavillationem: quia nimirum hoc prohibebat ingenue parentelæ sublimitas, paternique fastus imperiosa nocendi facultas. Nullo annis, nulloque conamine valens eam retinere, tandem

sanctis Bactii
et Lienrudis
prohibus una.

* forte cursu

E

g

ab episcopo
Catalaunensi

h

F

i

ad virtutem
erudita

* deest vox,
quæ via legi
potuit; forte
Agius, id est,
sanctus.

A tandem commissam remisit honorifice, adultam singulariter in sacris Litteris et animæ puritate: multisque deprecans obstatus est, quatenus in bonis, quæ didicerat, si copia peragendi suppetere, permanere vellet. Hujusmodi informata monitis, maternis reddita est cubilibus atque trichiniis. Quod autem intra monasterii didicerat claustra, in paterna, prout valebat, exercebat aula. Omnes denique, qui ejus cernebant incessum et actum, ad venerationem ipsius excitabantur et affectum. Forma erat valde speciosa, sed speciosior fidei devotione, honorumque actuum incessabili jugitate: et æquum erat diligere a cunctis, quam comperant ornamenta justitiæ insignis. Menna a multis nobilium circumquaque expetitur, ut ipsius, ad suscipiendam charæ posteritatis sobolem, in matrimonio copulenter. Præbent assensum prope parentes, sponso Filiam jungere cupientes: denique hoc tale pactum firmare plane deliberaverunt, animum Virginis sub tali negotio perturbare voverunt.

terrenas nuptias spernit,

B 5 Itaque ad notitiam Virginis pervenitur, quæ continuo tale conventum recusat, seque nullum suæ castitatis violatorem omnino suscipere posse, affirmat: Solum, inquit, Agnum desidero sponsum, cujus solummodo vox virginitatis resonat hymnum: cuius lenis et suavis modulatio mortuorum est vivificatio, paradiscularum dulcis jubilatio: quem nulla personare prævalet corruptio, hunc talem toto cordis affectu concupisco: mortalem autem nullum requiro, terrena ornamenta sperno, ut quisquiliis; facultates, ut immunditias; prædia, ut sterquilinia; quia pretiosas margaritæ speciositas viget in mente mea. Fæmineum pater consilium despicit, quod sibi in animo fixum est, implere contendit, nuptiarum dies statuitur, copula nobilium affluenter ornatusque et copia præparantur. Interim sacra Virgo intra cordis arcana Christum suppliciter orans invocavit, ipsiq; figillum suæ virginitatis commendans, profusis uberrime lacrymis, qualiter evadere corruptionis hoc inevitabile vinculum queat, obsecrare non cessat. Christus interea dilectæ Famulæ suæ pium spectans agonem solitum procurat consolationem, et quia sibi delegerat sponsum suum, cujus præstolabatur adjutorium, benignum sibi infudit consilium. Obstinata itaque animi piæ fugæ furtum arripuit, atque ad S. Memmium suorum morum informatorem, paucis comitata consecratalibus famulis, ire contendit: perveniensque ad sanctum patronum, qui tum forte publicum conciverat concilium, excepta est ab eo sublimiter, tractata decenter: allocuta dissimulat negotium, et cujus rei gratia venerat, in præsentem edicere non audeat, sed in crastinum differre cogitat.

*et sacro velo innuitur.
supplendum forte ferens

k

C 6 Sequenti die sacrandum velamen *, quod ipsa sibi præparaverat in manica, sedenti episcopo in pontificali throno coram omni consensu accessit, suggerente sancto Spiritu (ut Salvator ait, Dum steteritis ante potestatem, nolite cogitare etc. *k*) coram omnibus ab ipso summo sacerdote, quia se fonte sacri baptismatis abluit, sanctisque manibus idem ipse ex ipso suscepit, dotarium filiationis pignus instanter poscere cepit. Mox admiratur omnis conventus, ipseque episcopus: quid sibi ejusmodi oratio velit, explorant. At illa, Nosti, inquit, domine mi, quod per tuam dignationem ad notitiam perveni æternæ vite: cordis autem mei intentionem genitor meus festinat commutare, terrenis me negotiis cupiens implicare et conjugalibus vinculis irretire. Hujusmodi vero affectibus animus meus omnino est aversus. Hujusmodi rei gratia taliter veni reclamatura, pro certo habens, quia, si specialis tua industria velit, his calamitatibus eripere me possit. Quapropter obnixè deprecor tuam benignitatem, ut, quia jam in me boni operis fundamenta jecisti, ad finem usque perducas, et tegendo caput meum Agni Jesu Christi velamine, perpetuæ desponsionis irrevocabiler in sanctæ conversationis iter dirigas. Hæc effata, velum de manica ex-

traxit *l*, genibusque provoluta uberrime lacrymas profundens, ut se quantocyus consecraret, flebili supplicatione sedulo orare cepit. Dum e contra beatus præsul, licet invitus, utpote hujusmodi animarum salvandarum semper cupidus, valde recusare niteretur, dicens, se timere paterni fastus ferocitatem et parentelæ generositatem, et, cui desponsata erat, sponsi ferocitatem, atque ob id hoc peragendi nullam invenire rationem. (Mira dicturus sum) velum, quod expansis manibus tenebat, angelico ministerio coram omnibus sublato vertici ejus comiter est aptatum. Præsentes, qui adfuerunt, talia cernentes, immensas omnipotenti Deo gratias retulerunt, qui in rudimentis Famulæ tantam perfectionem dignatus est ostendere. Non est igitur mirum, si ordinata est a supernis ordinibus, quæ tantis in mundo debebat coruscare virtutibus. Fama continuo virtutum penitus elata ad paternas aures pervolat, quid prodigii circa Filiam actum sit, denuntiat: qui post aliquantum temporis, quo apud Sanctum morata est doctrinæ causa, competenti cum honore remissam gratiosa paternæ pietatis affectione suscepit, atque deinceps in magna veneratione habens, quem antea invitum locum et facultatem Domino serviendi libere * nunc jam spontaneæ gratanterque attribuit *m*.

AUCTORE ANONYMO.

l

E

* supple negaverat

m

orba parentibus in solitudine Vosagi succedit,

n

7 Ea tempestate, patre in bona senectute defuncto, matre quoque, ut superius dictum est, debacchante persecutionis tempestate *n*, ceteris discedentibus germanis, ipsa quoque a domo paterna, una tantum contenta famula, exivit, seque, quo Dei providentia duceret, ituram fore deliberavit. Dum vero iter faciens ad quemdam fluvium venisset et per eum transire vellet, navem, qua transfretare posset, non offendit, quidque inde agere vellet, omnino ignorans, in dubio hæsit. Gurges autem ipse horrebat, omnemque transeundi spem et copiam prohibebat: nec, qui ibi transitum speraret, aliquis erat. Mox itaque, affluente Dei bonitate et adjutorio, qui de se præsumentes numquam destituit solatio, pendulo gressu gurgitis profunda cepit penetrare cum Crucis signo. O inusitatum miraculum et valde paucis concessum! protinus namque velut per arentem transiit alveum, assimilata beate illi cytharistræ, Mariæ videlicet sorori Aaron, quæ Israeliticum præcedebat cuneum, dum per mare Rubrum transiret, manibus gestans cytharam et tympanum *o*. Pertransiens autem velut siccis pedibus vadum planum reddidit et scrupulum: et qui antea præ nimio luto et aquæ altitudine vorago erat inextricabilis, post ipsius vestigia factus est arenosus et permeabilis. Ex hoc vero permaxime ratio nobis fidem facit, quod idem transitus ex tunc usque hodie MENNÆ VADEM *p* nomen accepit, quod ipsa nomen ob memoriam concessæ gratiæ fama indidit, atque ut * ad laudem Dei tali vocabulo per generationes futuras nuncupari instituit. Ad cujus etiam vadi egressionem perpetui refrigerii monumentum fecit. Nam protinus egressa, quem sacris manibus gestabat, baculum solo infixit, statimque exinde fontem pellucidum ebullire dedit: quippe perpetuo manans itinerantibus satis refrigerii et commodæ salubritatis confert, quia dulcis est gustu, et ad potandum suavis, et miseris debilibus et febre laborantibus sæpe perhibetur perutilis.

F

p

* redundat

8 Deinde inde progressa ipsa cum una tantum sua famula contendit ad locum (Domino, ut vere credimus, iter dirigente) qui dicitur Pusinnellas *q*, ubi, cuncta disponente Dei clementia, ipsa destinavit, fore permansuram per secularia tempora. Ubi aliquem fidelem nullo modo dubitare fas est, quin perfideli suæ Cultrici Divinitatis potentia magna prodigiorum beneficia dignata sit præstare. Sed nimirum virtutum copias, quas adhuc vivens in corpore gessit aliquando, patet * in quantum valuit, occultare studuit. Volens eas cunctos latere, ne lucidem puræ conscientiæ oleum adulantibus crederet, et ad adventum Sponsi illustratæ lampadis luminæ careret. Enimvero vivens magnis virtutum

indeque ad caelestem Sponsum properat,

q

* videtur abundare patet

AUCTORE
ANONYMO.

virtutum signis enituit, quæ jam defuncta assidue gloriosa in miserorum calamitatibus elucescit: ut spero autem, sicut nunc ita assiduitate sua viluerunt, et quia tunc defuerunt scriptorum magna ingenia, ideo gestorum ejus habetur penuria. Exactis itaque in bonis operibus et sacris studiis pluribus annorum curriculis, moribus et annis matura caelestia invitatur ad regna. Corporali igitur superveniente molestia, carneo solvitur loro Abrahamæ confovenda sinu placidissimo, cujus felix anima Dominum sitiens, supernis comitata cœtibus, virtutum pennis æthereæ petiit regna r, in quibus regnat Christus perennis virginum sponsus et corona.

ANNOTATA.

a Quod hic desideratur Vitæ exordium, tantummodo continere, promissam Christi gratiam operumque fidelium nemini unquam defuisse, ex Ruyrio intelligitur.

b Leucorum is pagus est, Segintensis vel Segontensis alias dictus: le Saintois Galli vocant. Situs est inter Calvomontensem et Tullensem pagos, ubi modo Vadans-mons (Vaudemont) visitur.

c Idem locus est, qui Solimariæ: situm illius habes num. 4 Commentarii prævii.

B d Lotharingæ oppidum diœcesis Tullensis nobili canonicarum secularium collegio inclutum, quod a S. Romarico nomen obtinuit.

e Colitur S. Eliphio 16, S. Euchario 27, S. Libaria 8 Octobris. Omnium, si Odam excipias, ad diem 11 Octobris Saussayus meminit.

f Haud procul Solimariæ mons est S. Eliphio cognominis: illic templum suo nomini dicatum habet. S. Euchario templum insigne Liberiduni condidit anno 1148 Petrus de Brizey, Tullensis episcopus, teste Calmeto lib. v Historiæ Lotharingicæ cap. 7. Id si primum fuit, liquet, Fragmenti auctorem a S. Mennæ temporibus intervallo satis longo fuisse remotum.

g Locum mutilum ita ex Ruyrio suppl: Atque supradicto episcopo (Tullensi) tres earum, reliquæ duæ in Campania tumulatae sunt. S. Libaria in Gran olim oppido, nunc Odornensis pagi vico, sepulta est; S. Menna Fontaneti. Itaque hæc ad diœcesim Tullensem spectant; uti forte et S. Oda, si hæc eadem sit atque illa, quam ad diem 16 Februarii signat Breviarium Tullense anni 1553. Quo loco

sepultæ sint cetera, distinctius explicatum non D invent. Ceterum de horum Sanctorum cognatione numeroque consule Commentarium prævium a num. 3.

h Incertum tamen, num. S. Memmius Mennam sacro fonte lustravit, indeque suscepit, an alius Catalaunensis episcopus. Porro baptizantis et suscipientis operam unius ejusdemque hominis subinde fuisse, inauditum non est. Adi Commentarium nostrum num. 13 et Commentarium prævium ad Acta S. Remigii num. 124 et seq.

i Verisimiliter priuata aliquot virginum Deo devotarum domus fuit, non religiosa societas. Vide num. 16 Commentarii prævii.

k Respicit auctor verba Domini Matt. 10 v. 18 et 19. Et ad præsides et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus. Dum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

l De virginum consecratione priorum quinque sæculorum part. 1 lib. 11 cap. 42 num. 11 ita Thomasinus de veteri et nova Ecclesiæ Disciplina: Et hæc quidem (virgines sacrae) vel suis ipsæ vel parentum manibus induebantur vili hac et fusca religionis veste, at alias solemnem consecrationem velabat episcopus ipse. Et paulo infra: Sed longe tamen sanctius, longe augustius erat hoc consecrationis velum, quod cum sacra pompa solus episcopus imponebat. Illa vero velamina, eodem teste, solebant esse colore purpureo.

m Non itaque a patre martyrium subit, ut quibusdam placet. Vide Commentarium prævium num. 18.

n Probabiliter Julianæ sub annum 561. Vide eundem num. et seqq.

o Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris. Exodi 15 v. 20. Verum hæc post transitum maris Rubri contigerunt.

p Nescitur modo Vadi illius locus.

q Illius habitationem ceteri, quos vidi, Fontaneti figunt.

r Nimirum circa annum 580: ita nonnullis visum est; sed mera conjectura utuntur: idcirco S. Mennæ obitum sub finem sæculi quarti lato fixi. Manuscriptum hoc de Sanctæ nostræ ævivi ad Portum suam translatis non meminit; sed, ut, initio, ita et sine fortassis mutilum est.

DE S. MAXIMIANO EP. CONF.

C

BAGAIÆ IN AFRICA.

F

J. B.

SYLLOGE.

S. Maximiani memoria sacra, sedes episcopalis, a synonymis diversitas, a Donatistis persecutio.

SÆCULO V.
S. Maximianus,
cujus
Martyrologia

anctum Maximianum ad diem 5 Octobris Martyrologium Romanum his verbis annuntiat: In Africa S. Maximiani episcopi Bagaiensis, qui a Donatistis iterum atque iterum sevissima passus, ex alta denique turri præcipitatus, et pro mortuo derelictus, gloria confessionis illustris quievit in Domino. Celebre quidem est in Donatistarum Historia S. Maximiani nomen, at in antiquioribus Martyrologiis non invenitur. Primus, ni fallor, eum Sanctorum albo inseruit Baronius, quem deinceps recentiorum nonnulli secuti sunt. Qua autem de causa hoc præ alio quovis die annuntietur, præter merum fortasse Baronii arbitrium, assignando non sum: etenim quidquid de illo innuit, via non soli Augustino id omne acceptum referri debet; in quo tamen nullum diei, quo rebus humanis exemptus est, nullum festivitatis alicujus vestigium exstat; neque mihi conscius sum, an aliquod alibi reperiat.

Ceterum Maximianus, qui modo Bagaiensis episcopus fuisse in Martyrologio Romano legitur, in editione illius Plantiniana anni 1586 Sagiensis nuncupatur: verum ea lectio passim minus probatur eruditis. Vagitanus quoque, Vagiensis, et Vaginensis in variis S. Augustini Operibus cum excusis, tum Mss. dictus reperitur: sed Bagaiensem potius monachi Benedictini S. Mauri dicendum censent, tum quod ita eum constanter nominet S. Augustinus lib. 11 contra Cresconium Donatistam, tum quod ita etiam habeant probe notæ Mss. septem, a quibus et alia quedam haud magnopere discrepant monumenta. Vide eorum Notas ad num. 7 Epistolæ 88, et ad num. 26 Epistolæ 185 S. Augustini.

2 Eadem de S. Maximiano, quæ Martyrologium recentiora Romanum, Castellanus refert, in suo Martyrologio Universali ad diem 5 Octobris, alique recentiores. Addit ille in margine, nullam cultus, nullam diei quoque traditionem haberi, nisi in eorum sit Martyrum numero, qui Vagenses in Calendario Carthaginensi